

EKONOMİK BÜYÜME VE ÖDEMELER BİLÂNÇOSU KISITI: 1980–2006 DÖNEMİ TÜRKİYE ÖRNEĞİ*

Yrd. Doç. Dr. Ferit KULA

Erciyes Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü, kulaf@erciyes.edu.tr

Öz

A. P. Thirlwall (1979) tarafından geliştirilen ve “Thirlwall Kanunu” (Thirlwall’s Law) olarak bilinen model, heteredoks literatürün dışa açık makroekonomik dinamikleri incelemek için kullandığı en önemli yaklaşımlardan biridir. Thirlwall Kanunu’nun esas çıkış noktası büyümenin arz yönlü mü yoksa talep yönlü mü olduğu tartışmasıdır. Thirlwall’ın öncülüğünü yaptığı Post-Keynesyen iktisatçılar talep yönlü bir büyüme sürecine inanmaktadırlar. Post-Keynesyen yaklaşıma göre talepteki büyüme ülkenin cari işlemler bilânçosu üzerinde baskı yaratır ve bunun sonucunda cari işlemler bilânçosu büyüme üzerinde kısıtlayıcı bir etkisi yapar. Thirlwall Kanunu dışa açık ekonomilerin ekonomik büyümesinin fiyat dışı rekabet tarafından (yani ithalat ve ihracatın gelir esnekliği) sınırlandırıldığı/belirlendiğini ileri sürmektedir. Bu nedenle Thirlwall Kanunu’na “ödemeler bilânçosu tarafından kısıtlanmış büyüme” (balance of payments constrained growth) da denilmektedir. Bu çalışmada 1980–2006 döneminde Thirlwall Kanunu’nun Türkiye ekonomisi için geçerliliğini sınamayı amaçlamaktadır. Çalışmada Thirlwall Kanunu’nun geçerliliğini sınamak için 1980–2006 dönemi için model tarafından öngörülen büyüme oranları hesaplanmış ve bu oranlar aynı dönem için gerçekleşen büyüme oranları ile karşılaştırılmıştır. Tahmin edilen büyüme oranları ile gerçekleşen büyüme oranları arasında bazı benzerlikler gözlemlenmiştir. Ancak McGregor ve Swales (1985) testi sonuçları 1980–2006 dönemi Türkiye ekonomisi için Thirlwall Kanunu tarafından öngörülen büyüme oranları ile gerçekleşen büyüme oranları arasında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Ödemeler Bilânçosu Tarafından Kısıtlanmış Ekonomik Büyüme, Post-Keynesyen İktisat, Thirlwall Kanunu

ECONOMIC GROWTH AND BALANCE OF PAYMENTS CONSTRAINED: TURKISH CASE OVER THE PERIOD 1980-2006

Abstract

Economic literature in recent years has shown a wider interest in growth related problems. Mainstream growth theory (classical and neoclassical) largely ignores balance of payments. In heterodox literature, balance of payments constrained growth model has provided the most significant alternative to those of the classical or neoclassical tradition. A. P. Thirlwall’s analysis of balanced of payments constrained growth is called “Thirlwall’s Law” or “Simple Rule”. Thirlwall (1979) showed that the rate of growth an

* 11–13 Eylül 2006 tarihinde Türkiye Ekonomi Kurumu tarafından düzenlenen **TEK-Uluslararası Ekonomi Konferansı**’nda sunulan “Post-Keynesyen Ekonomik Büyüme Modeli: Thirlwall Kanunu ve Türkiye” adlı tebliğden üretilmiştir.

economy is determined by the ratio growth of exports to its income elasticity of demand for imports. The present article attempts to test Thirlwall's Law for Turkish economy (1980-2006). The test of law have involved a consideration of how closely estimates of balance of payments constrained growth rates approximate to the observed growth rates. We found some similarities between actual rates of growth and rates of growth predicted by the Thirlwall's Law for Turkish economy. Although some similarities are founded between actual rates of growth and rates of growth predicted by the Thirlwall's Law, the results of McGregor and Swales test developed by McGregor and Swales (1985) strongly rejected the empirical validity of Thirlwall's Law for Turkish economy over the period 1980-2006.

Key Words: Balanced of Payments Constrained Growth, Post-Keynesian Economics, Thirlwall's Law

Giriş

Büyüme teorileri (özellikle klasik ve neoklasik) ödemeler bilançosu ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ihmal etmiştir. Bu ihmalin arkasında yatan en önemli neden, klasik ve neoklasik teorilerin herhangi bir ödemeler bilançosu denge-sizliğinin fiyat mekanizması ile otomatik olarak denkleştirilebileceği varsayımına dayanmalarıdır. Öte yandan klasik ve neoklasik iktisat teorisinde ekonomik büyümenin talep yönü de ihmal edilmiştir. Büyüme teorilerinde (içsel büyüme teorileri de dâhil olmak üzere) ne iç ne de dış talepte ortaya çıkabilecek değişimler dikkate alınmıştır. Aslında ödemeler bilançosu ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi sadece merkantilistler dikkat çekmiştir (McCombie and Thirlwall, 1999).

Klasik ve neoklasik iktisat teorilerinin aksine, büyük bir bölümü Keynesyen iktisat ekolü içerisinde yer alan iktisatçılar özellikle dış talepte meydana gelen değişimlerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi üzerinde ayrıntılı bir şekilde durmuşlardır. Örneğin Harrod (1933) tarafından geliştirilen statik dış ticaret çarpanı bir ülkenin büyüme performansının ihracat performansı tarafından belirlendiğini göstermektedir. Prebisch (1950) sorunu gelişmekte olan ülkeler açısından düşünmüş ve serbest ticaretin özellikle ilkel ürünlerde uzmanlaşan ülkeler için ödemeler bilançosu problemleri ortaya çıkaracağını ileri sürmüştür.

Yine Keynesyen iktisat ekolü içerisinde yer bazı iktisatçılar (Chenery and Bruno, 1962; Chenery and Adelman, 1966) dövizin yurtiçi tasarruflar ile ikame edilemeyecek kıt bir kaynak olduğunu vurgulamışlardır. İkili açık analizi (dual-gap analysis) olarak bilinen bu yaklaşıma göre, arzu edilen büyüme oranına ulaşabil-mek için gereken döviz miktarı yurtiçi tasarruf ve yatırım açığından daha büyüktür. Ayrıca ekonomik büyüme süreci döviz kısıtı altındadır ve yurtiçi tasarruflar büyüme sürecini desteklemek konusunda yetersiz kalır.

Keynesyen gelenekten yola çıkarak geliştirilen ve neoklasik teoriye alternatif olarak sunulan dışa açık makroekonomik modellerin en son temsilcisi "Thirlwall Kanunu" (Thirlwall Law) olarak bilinen yaklaşımdır. A. P. Thirlwall (1979) tarafından geliştirilen bu dışa açık makroekonomik büyüme modeli, dış

talepte meydana gelen büyümesinin ekonomik büyüme sürecinde önemli bir role sahip olduğunu ileri sürmektedir. Thirlwall Kanunu heteredoks iktisat literatüründe dışa açık makroekonomik dinamikleri incelemek için kullanılan en önemli yaklaşımlardan biridir.

Thirlwall Kanunu'nun çıkış noktası büyümenin arz yönlü mü yoksa talep yönlü mü olduğu tartışmasıdır. Thirlwall'a göre iç talepteki büyüme artan ithalata bağlı olarak ülkenin cari işlemler bilançosu üzerinde bir baskı yaratır. Bunun sonucunda cari işlemler bilançosunun büyüme üzerinde kısıtlayıcı bir etkisi olacaktır*. Ödemeler bilançosunun finansmanı ise uzun dönemde ancak ihracat ile mümkündür. Sermaye hareketleri ile cari açığın finansmanı sadece kısa dönemlidir (Leon-Ledesma, 1999: 431). Ekonomik büyümenin uzun dönemli bir olgu olması nedeniyle dışa açık bir ekonominin büyüme oranı o ülkenin ihracatı tarafından belirlenecektir.

Bu kısa açıklamadan da anlaşılacağı gibi Thirlwall Kanunu'nun ekonomik büyüme olgusuna bakışı neoklasik iktisat teorisinden oldukça farklıdır. Bu araştırmanın ilk amacı bu alternatif bakış açısını tanıtmaktır. Araştırmanın bir diğer amacı da son dönem Türkiye'de üzerinde önemle durulan cari açık ve ekonomik büyüme ilişkisini alternatif bir bakış açısıyla tartışmaktır. Araştırma sonuçları Türkiye ekonomisinde yaşanan kriz dönemleri (ekonomik küçülme) ile ödemeler bilançosu problemleri arasındaki ilişkinin anlaşılması bakımından küçük de olsa bir katkı sağlayabilir.

Araştırmada ilk olarak Thirlwall Kanunu'nun matematiksel olarak nasıl elde edildiği gösterilmiştir. Daha sonra Thirlwall Kanunu'nun 1980–2006 döneminde Türkiye ekonomisinin ekonomik büyüme performansını ne ölçüde açıklayabildiği analiz edilmiştir. Son olarak ise genel bir değerlendirmeye yer verilmiştir.

I. Thirlwall Kanunu

Thirlwall modeli temel ödemeler bilançosu eşitliğini şu şekilde ele almaktadır:

$$P_d X + F = P_f M E \quad (1)$$

(P_d yurtiçi fiyatları, X ihracat miktarını, F sermaye akımlarını, P_f yurtdışı fiyatları M ithalat miktarını E ise döviz kurunu göstermektedir.)

1 numaralı denklemi büyüme oranı olarak elde ettiğimizde ($\frac{P_d X}{P_d X + F} = \theta$ olmak üzere) şu eşitliğe ulaşırız:

* Bu kısıtlayıcı etkiye atfen Thirlwall Kanunu yardımıyla elde edilen büyüme oranına “ödemeler bilançosu tarafından kısıtlanmış büyüme oranı” (balance of payments constrained growth rate) denmektedir.

$$\theta(p_d + x) + (1 - \theta)f = p_f + m + e \quad (2)$$

Thirlwall (1979) ihracat ve ithalat fonksiyonlarını da şu şekilde tanımlamıştır:

$$X = b \left(\frac{P_d}{P_f E} \right)^\eta Z^\varepsilon \quad (3)$$

$$M = a \left(\frac{P_f E}{P_d} \right)^\psi Y^\pi \quad (4)$$

(a ve b birer sabiti, η ihracatın fiyat esnekliğini, ε ihracatın yurt dışı gelir esnekliğini, Z yurtdışı gelir seviyesini, ψ ithalatın fiyat esnekliğini, π ithalatın gelir esnekliğini ve Y de yurtiçi geliri göstermektedir.)

3 ve 4 numaralı denklemlerinde büyüme oranı olarak yazarsak sırasıyla şu eşitliklere ulaşırız:

$$x = \eta(p_d - p_f - e) + \varepsilon z \quad (5)$$

$$m = \psi(p_f + e - p_d) + \pi y \quad (6)$$

5 ve 6 numaralı denklemleri 2 numaralı denklemde yerine koyup buradan ekonomik büyüme oranını (y) çözdüğümüzde ise şu denkleme ulaşırız:

$$y = \frac{(\theta\eta + \psi)(p_d - e - p_f) + (p_d - e - p_f) + \theta\varepsilon z + (1 - \theta)(f - p_d)}{\pi} \quad (7)$$

7 numaralı denklemde uluslararası sermaye hareketlerinin olmadığını ($f=0$ ve buna bağlı olarak da $\theta=1$) kabul ettiğimizde ekonomik büyüme denklemi şu hali alacaktır:

$$y = \frac{(\theta\eta + \psi)(p_d - e - p_f) + (p_d - e - p_f) + \theta\varepsilon z}{\pi} \quad (8)$$

Öte yandan uluslararası ticarete görece fiyat değişikliklerinin etkisi çok sınırlıdır ve bu nedenle $(p_d - e - p_f) = 0$ olarak düşünülebilir. Uluslararası fiyatlar neden sabittir? Uluslararası pazarların oligopolcü yapıya sahip olması, dış ticarete fiyat yerine ürün farklılaştırması ve kalite rekabeti stratejilerinin hâkim olması sonucunu doğurmaktadır (Thirlwall, 1986; McCombie and Thirlwall, 1994).

Bu varsayıma göre 8 numaralı denklemi yeniden düzenlediğimizde Thirlwall Kanunu olarak bilinen ilişkiyi şu şekilde yazabiliriz:

$$y = \frac{\varepsilon z}{\pi} \text{ veya } y = \frac{x}{\pi} \quad (9)$$

9 numaralı denklemde görüldüğü gibi Thirlwall Kanunu'nda ekonomik büyüme ithalat ve ihracatın gelir esneklikleri tarafından belirlenmektedir. Yani bir ülkede ihracat ne kadar hızlı büyüyorsa ekonomi de bir bütün olarak o kadar hızla büyür. Diğer taraftan ithalatın gelir esnekliğini büyüklüğü ise ülkedeki ekonomik büyümeye paralel olarak ülkenin büyüme performansını kısıtlayacaktır (Thirlwall, 1997). Bu basit ekonomik büyüme ilişkisi literatürde "basit kural" (simple rule) olarak da adlandırılmaktadır.

Thirlwall Kanunu'nun ihracat, ithalat ve ekonomik büyüme arasında olduğunu ileri sürdüğü bu teorik ilişki özellikle Keynesyen iktisatçılar arasında büyük ilgi uyandırmış ve ampirik araştırmaların yoğunlaşmasına neden olmuştur. Esasında A. P. Thirlwall 1979 yılındaki araştırmasında teorisini ampirik olarak da doğrulamış fakat hem kullandığı yöntem (Spearman sıra korelasyon) hem de seçtiği örnekte sadece gelişmiş ülkelere yer vermesi eleştirilmiştir. Mcgregor ve Swales (1985; 1986)'in eleştirileri sonrası Thirlwall Kanunu'nun ampirik olarak sınanmasında yaygın olarak şu yol izlenmektedir: Öncelikle ülke için ithalat talebi fonksiyonu tahmin edilmekte ve buradan elde edilen ithalatın gelir esnekliği 9 numaralı denklemde yerine konularak her dönem için ödemeler bilançosu tarafından kısıtlanmış büyüme oranları tahmin edilmektedir. Son olarak tahmin edilen büyüme oranlarının gerçekleşen büyüme oranlarına ne ölçüde yaklaştığı tespit edilmektedir. Ortaya çıkan bu sıralamaya bağlı kalınarak yapılan ampirik araştırmalar ise hem tek tek ülkeler için (Atesoglu, 1993; Atesoglu, 1994; Alonso, 1999; Leon-Ladesma, 1999) hem de ülke grupları için (Thirlwall and Hussain, 1982; Bairam, 1988; Bairam and Dempster, 1991; Santos-Paulino and Thirlwall, 2004) Thirlwall Kanunu'nda öngörülen ilişkiyi doğrulamıştır.

II. Ampirik Analiz

Thirlwall kanununun Türkiye ekonomisinde geçerliliğini sınamak için 1980–2006 dönemi ithalat talebi fonksiyonu şu model yardımıyla tahmin edilmiştir:

$$m_t = a + \pi y_t + \psi p_{t-1} + D_t + \mu_t \quad (10)$$

Denklemden m_t ithalattaki büyüme oranı, y_t reel gayrisafi yurtiçi hâsıladaki büyüme oranını ve $p_{t(-1)}$ ise görece fiyatlardaki değişimi vermektedir. Görece fiyatlar modele uygun olarak gayrisafi yurtiçi hâsıla deflâtörü büyüme oranı ve ithalat deflâtörü büyüme oranı arasındaki fark ($p_d - p_f$) alınarak hesaplanmıştır. Fiyatlardaki değişimin etkisinin zaman içinde ortaya çıktığı varsayılarak görece fiyatlar modele bir yıl gecikme ile dâhil edilmiştir. Modeldeki D_t değişkeni ise Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki gümrük birliği anlaşmasının muhtemel etkisini görebilmek için eklenmiş bir kukla (1980–1996 dönemi için 0, 1996–2006 dönemi için 1) değiş-

kendir. Araştırmada kullanılan 1980–1987 arasındaki döneme ait veriler Hazine Müsteşarlığı verilerinden 1987–2006 dönemine ait veriler ise Merkez Bankası elektronik veri dağıtım sisteminden elde edilmiştir.

Tablo 1’de modelde kullanılan değişkenlere ait ADF (Augmented Dickey-Fuller) ve PP (Philips Peron) durağanlık testlerinin sonuçları görülmektedir.

Tablo 1. ADF ve PP Test Sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>ADF</i>	<i>PP</i>
m_t	-4,49 (-2,66)	-4,51 (-2,66)
y_t	-6,28 (-3,72)	-3,33 (-2,66)
p_t	-4,84 (-2,66)	-4,98 (-2,66)

Not: Parantez içindeki değerler %1 seviyesinde kritik değerleri göstermektedir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi test sonuçları serilerin durağan [I(0)] olduğunu göstermektedir. Esasında ithalat, gayrisafı yurtiçi hâsıla ve fiyat serileri yapıları itibariyle durağan olmayan serilerdir. Fakat seriler modele uygun olarak büyüme oranı (logaritması ve farkı alınmış) şeklinde analize dâhil edildiğinden bütün serilerin durağan çıkması beklenen bir sonuçtur.

Tablo 2 1980–2006 dönemi Türkiye ekonomisi için doğrusal en küçük kareler yöntemiyle tahmin edilen ithalat talebi modeli ve tahmine ilişkin bazı “tanı testleri” (diagnostic tests) sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 2. İthalat Talebi Tahmin Sonuçları ve Tanı Testleri

<i>Değişkenler</i>	<i>Tahminler</i>
α	-0,02 (-0,70)
y_t	2,95* (9,75)
p_{t-1}	-0,13 (-1,11)
D_t	0,00 (0,07)
Düzeltilmiş R^2	0,80
Durbin-Watson Testi	2,10
Breusch-Godfrey LM Testi	0,658**
Ramsey RESET Testi	0,787**
White Testi	0,573**

Notlar: *, tahminin %1 seviyesinde anlamlı olduğunu göstermektedir. t değerleri parantez içinde yer almaktadır. **, ilgili test için elde edilen p değerlerini göstermektedir.

Tahminlerin güvenilirliğine ilişkin tanı testlerinin sonuçlarını değerlendirdiğimizde; modeldeki değişkenlere ait kalıntıların (residuals) seri korelasyonu (Breusch-Godfrey LM Testi), modelin fonksiyonel formunun doğruluğu (Ramsey RESET Testi) ve değişen varyansa (White Testi) ilişkin belirgin bir sorun görülmemektedir.

Tahmin sonuçları ise şaşırtıcı bir şekilde sadece ithalatın gelir esnekliği istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu sonuç Thirlwall Kanunu'nun dış ticarete fiyattan çok fiyat dışı rekabet stratejilerinin daha önemli olduğu varsayımını destekler niteliktedir*. Ayrıca gümrük birliği kuklasının hem sıfır değerini alması hem de istatistiksel olarak anlamsız olması dikkate değerdir.

III. Thirlwall Kanunu ve Türkiye Ekonomisi

Thirlwall Kanunu'nun ampirik olarak sınanmasında son aşama 9 numaralı denklemdeki basit kural ile tahmin edilen ekonomik büyüme oranları ile gerçekleşen ekonomik büyüme oranlarını karşılaştırmaktır. Ancak ekonomik büyüme uzun dönemli bir olgu olduğu için tahmin edilen büyüme oranları ile gerçekleşen büyüme oranları yıl yıl karşılaştırılmak yerine dönemler itibariyle karşılaştırılmalıdır (Atesoglu, 1993; Atesoglu, 1994 ve Leon-Ledesma, 1999). Literatürdeki bu yaklaşıma paralel olarak Tablo 3'de hem tahmin edilen ekonomik büyüme oranları hem de gerçekleşen ekonomik büyüme oranları 10 yıllık ortalamalar olarak sunulmuştur. Tablodaki tahmin edilen ortalama büyüme oranları, yıllar itibariyle gerçekleşen ihracat büyüme oranlarının ithalat fonksiyonunda tahmin edilen gelir esnekliğine (2,95) bölünmesi ile elde edilen yıllık büyüme oranlarının aritmetik ortalamalarıdır. Gerçekleşen büyüme oranları ise Türkiye'de yıllar itibariyle ekonomik büyüme oranlarının aritmetik ortalamalarıdır. Fark sütunu ise tahmin edilen ortalama büyüme oranlarından gerçekleşen ortalama büyüme oranları çıkarılarak hesaplanmıştır.

* Türkiye örneğinde ithalatın gelir ve fiyat esnekliği tartışmaları için bkz. Utkulu and Seymen (2004).

Tablo 3. Dönemler İtibariyle Tahmin Edilen Ekonomik Büyüme Oranları ve Gerçekleşen Büyüme Oranları

Dönemler	Tahmin Edilen Ortalama Büyüme Oranları (y_{tah})	Gerçekleşen Ortalama Büyüme Oranları (y_{ger})	Fark ($y_{tah}-y_{ger}$)
1983-1992	3,36	4,80	-1,45
1984-1993	3,43	5,05	-1,63
1985-1994	3,04	3,92	-0,88
1986-1995	2,91	4,27	-1,36
1987-1996	3,55	4,30	-0,75
1988-1997	3,44	4,17	-0,72
1989-1998	3,25	4,26	-1,01
1990-1999	3,01	3,75	-0,74
1991-2000	3,51	3,56	-0,06
1992-2001	3,65	2,71	0,93
1993-2002	3,65	2,98	0,67
1994-2003	3,91	2,80	1,10
1995-2004	3,82	4,14	-0,32
1996-2005	3,84	4,10	-0,26
1997-2006	3,44	3,98	-0,54

Tablo 3 incelendiğinde ilk bakışta basit kural ile tahmin edilen ortalama büyüme oranları ile gerçekleşen büyüme oranları arasında benzerlikler açıkça görülebilmektedir. Örneğin 1991-2000 dönemi için iki ortalama değer aşağı yukarı aynıdır. Ayrıca önemli bir ekonomik kriz ile başlayan 1994-2003 dönemi hariç tutulduğunda 1990 sonrası dönem için fark 1'in altındadır. Peki, bu sonuçlar Thirlwall Kanunu'nun incelenen dönem için Türkiye ekonomisinin ekonomik büyüme performansını açıklayabildiğini gösterir mi? McGregor ve Swales'e göre istatistiksel olarak bu soruya evet cevabı verebilmek için basit bir karşılaştırmadan daha fazlasına ihtiyaç vardır. Kesin kanıt aşağıda 11 numaralı eşitlikte görülen bir ilişkinin tahmin sonuçlarına bağlı olarak elde edilebilir (McGregor and Swales, 1985).

$$y_{ger} = a + by_{tah} + u_t \quad (11)$$

11 numaralı denklemde de görüldüğü gibi eşitlik basit bir regresyon tahminini işaret etmektedir. Literatürde McGregor ve Swales testi olarak bilinen bu tahminin sonucunda regresyondaki sabit değeri (a) 0, eğim (b) ise 1 değerini alırsa

gerçekleşen büyüme oranları ile tahmin edilen büyüme oranları arasında mükemmel bir eşleşmenin olduğu ve dolayısıyla Thirlwall Kanunu'nun ülkenin ekonomik büyüme performansını tam olarak açıkladığı ileri sürülebilir. Aşağıda Tablo 4'de Türkiye örneği için McGregor ve Swales testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 4. McGregor ve Swales Testi

<i>Değişkenler</i>	<i>Tahminler</i>
<i>a</i>	6,75* (3,42)
<i>b</i>	-0,82 (-1,44)
<i>R²</i>	0,07
<i>N</i>	15

Notlar: * tahminin %1 seviyesinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Tahmin sonuçları Tablo 3'deki veriler kullanılarak elde edilmiştir.

Tablo 4'de görüldüğü gibi regresyondaki sabit terim 0'dan farklı 6,75, eğim ise 1'den farklı ve -0.82 olarak tahmin edilmiştir. Esasında tahmin sonucunda $a=0$ ve $b=1$ durumu yani Thirlwall Kanunu'nun mükemmel tahminler yapabileceği beklenmemiştir. Ancak test sonuçları, Thirlwall Kanunu yardımıyla elde ettiğimiz tahmin edilen ortalama büyüme oranlarının gerçekleşen ortalama büyüme oranlarını açıklama gücünün olmadığını ve dışarıda bırakılan değişkenlerin ise önemli bir açıklama gücünün olduğunu göstermektedir.

Sonuç

Ekonomik büyüme olgusu iktisat literatürünün tartışmalı alanlarından birisidir. Özellikle neoklasik ekonomik büyüme modellerinin arz yönlü yaklaşımı, heteredoks iktisat literatüründe ciddi olarak eleştirilmektedir. Keynesyen iktisat ekolü içerisinde geliştirilmiş Thirlwall Kanunu son dönem heteredoks iktisat literatürünün önemli alternatif yaklaşımlarından birisini oluşturmaktadır. Thirlwall Kanunu dışı açık bir ülkenin ekonomik büyüme performansının ödemeler bilançosu kısıtı altında olduğunu ileri sürmektedir. Bu kısıtı belirleyen ise ülkenin ihracat performansı ve ithalat talebinin gelir esnekliğidir.

Bu araştırmada 1980-2006 döneminde Türkiye ekonomisinin ekonomik büyüme performansının Thirlwall Kanunu tarafından ne ölçüde öngörülebildiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla ilk olarak Türkiye'nin ithalat talebinin gelir esnekliği tahmin edilmiştir. Daha sonra bu esneklik yardımıyla Türkiye'nin ödemeler bilançosu tarafından kısıtlanmış büyüme oranları hesaplanmış ve gerçekleşen ekonomik büyüme oranları ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda 1980-2006 dönemi için Thirlwall Kanunu tarafından Türkiye ekonomisi için öngörülen ekonomik büyüme oranlarının aynı dönem için gerçekleşen büyüme oranlarını açıklayamadığı gözlemlenmiştir.

Literatürdeki genel eğilimin aksine ortaya çıkan bu sonucun iki önemli nedeni olduğunu düşünmekteyiz. Birincisi 1980-2006 döneminin bütünü için Türkiye ekonomisini dışa açık bir ekonomi olarak tanımlamak pek mümkün değildir. Bu nedenle model tarafından öngörülen ekonomik büyüme oranları ile gerçekleşen ekonomik büyüme oranları arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Özellikle dışa açılmanın tamamlandığı 1990'lı yılların ortalarından itibaren hesaplanan ödemeler bilançosu tarafından kısıtlanmış büyüme oranları ile gerçekleşen ekonomik büyüme oranları arasındaki göreceli yakınsama bunun en önemli kanıtıdır. Akla gelen ikinci neden ise, (Thirlwall Kanunu'nu tarafından öngörülmemesine rağmen) yabancı sermaye akımlarının ödemeler bilançosu kısıtı üzerindeki etkisidir. Yabancı sermaye akımları olumlu veya olumsuz yönde bir ülkenin ödemeler bilançosu üzerinde etkili olabilmektedir. Yani ülkeye gelen yabancı sermaye akımlarının ödemeler bilançosunun finansmanı için kullanılabildiği varsayılırsa, ülkenin dış ticarettten kaynaklanan kısıtın ötesinde bir ekonomik büyüme performansı gösterebilmesi muhtemeldir. Tersine durum, yani yabancı sermaye akımlarının ödemeler bilançosunda yaratabileceği finansman problemleri de ülkenin ekonomik büyüme performansını etkileyebilir. Bu nedenle Türkiye üzerine yabancı sermaye akımlarının da yer aldığı bir model yardımıyla yapılacak yeni bir analiz daha anlamlı sonuçların elde edilmesini sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- ALONSO J. A. (1999), "Growth and External Constraints: Lessons from Spanish Case", *Applied Economics*, 31, pp: 245-253.
- ATESOGLU H. S. (1993), "Balance of Payments Constrained Growth: Evidence from United States", *Journal of Post Keynesian Economics*, 15(4), pp: 507-514.
- ATESOGLU H. S. (1994), "Balance of Payments Determined in Germany", *Applied Economics Letters*, 1(6), pp: 89-91.
- BAIRAM E. (1988), "Balance of Payments, the Harrod Trade Multiplier and Economic Growth: The European and North American Experience, 1970-85", *Applied Economics*, 20(12), pp: 1635-1642.
- BAIRAM E. and G. DEMPSTER (1991), "The Harrod Foreign Trade Multiplier and Economic Growth in Asean Countries", *Applied Economics*, 23(11), pp: 1719-1924.
- CHENERY H. and I. ADELMAN (1966), "Foreign Aid and Economic Development: The Case of Greece", *Review of Economics and Statistics*, 48, pp: 1-19.
- CHENERY H. and M. BRUNO (1962), "Development Alternatives in an Open Economy: The case of Israel", *The Economic Journal*, 72, pp: 79-103.

- HARROD R. (1933), *International Economics*, Cambridge University Press, Cambridge.
- M. LEON-LEDESMA (1999), “An Application of Thirlwall’s Law to the Spanish Economy”, *Journal of Post Keynesian Economics*, 21(3), pp: 431–439.
- MCCOMBIE J. S. L. and A. P. THIRLWALL (1994), *Economic Growth and Balance of Payments Constraint*, St. Martin’s Press, New York.
- MCCOMBIE J. S. L. and A. P. THIRLWALL (1999), “Growth in an International Context”, in J. DEPREZ and J. T. HARVEY (Eds.), *Foundations of International Economics: Post Keynesian Perspectives*, Routledge, New York, 1999, pp: 35–90.
- MCGREGOR P. G. and J. K. SWALES (1985), “Professor Thirlwall and Balance of Payments Constrained Growth”, *Applied Economics*, 17(1), pp: 17–32.
- MCGREGOR P. G. and J. K. SWALES (1986), “Balance of Payments Constrained Growth: A Rejoinder to Professor Thirlwall”, *Applied Economics*, 18(12), pp: 1265–74.
- PREBISCH, R. (1950), *The Economic Development of Latin America and Its Principal Problems*, United Nations, New York.
- SANTOS- PAULINO A. and A. P. THIRLWALL (2004), “The Impact of Trade Liberalization on Exports, Imports and Balance of Payments of Developing Countries”, *The Economic Journal*, 114, February, pp: 50–72.
- THIRLWALL A. P. (1979), “The Balance of Payments Constraint as an Explanation of International Growth Rates Differences”, *Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review*, 128(1), pp: 45–53.
- THIRLWALL A. P. (1986), “Balance of Payments Constrained Growth: A Reply to McGregor and Swales”, *Applied Economics*, 18, pp: 1259–1265.
- THIRLWALL A. P. (1997), “Factor Mobility, Trade and Regional Economic Differences: What Story Should We Tell Our Grandchildren?” Paper Prepared for a Conference at the Middle East Technical University, Ankara, 16-19th September.
- THIRLWALL A. P. and N. HUSSAIN (1982), “The Balance of Payments Constraint, Capital Flows and Growth Rates Differences Between Developing Countries”, *Oxford Economic Papers*, 34(3), pp: 498–510.
- UTKULU U. and D. SEYMEN (2004), “Trade and Competitiveness between Turkey and the EU: Time Series Evidence”, *Turkish Economic Association Discussion Paper*. 2004/8.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.
This page will not be added after purchasing Win2PDF.